

## SXEDIO.860

**9.8.1964:** ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΠΩΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΧΥΑΜΜΟΥ ΠΟΥ ΔΕΧΘΗΚΑΝ ΤΗΝ ΜΑΝΙΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΑΕΡΟΠΛΑΝΩΝ

Απεσταλμένος της εφημερίδας Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ επισκέφθηκε τα χωριά που δέχθηκαν τη μανία των τουρκικών αεροπλάνων στις **8** και **9** Αυγούστου **1964**, στην περιοχή Τηλλυρίας και σε ρεπορτάζ του στις **11** του μήνα έδινε μια συγκλονιστική περιγραφή.

Εγγραφε:

"Την **4**ην πρωϊνήν ώραν χθες ξεκινήσαμε διά την επίσκεψιν εις το διαμέρισμα Τηλλυρίας. Φτάσαμε μέχρι τον Παχύαμμον. Ουδέν ίχνος ζωής. Οι ολίγοι κάτοικοι που απέμειναν γυροφέρνουν εις το χωρίον κατηφείς και αμίλητοι. Απεριόριστον το μέγεθος της καταστροφής.

Εκεί όπου άλλοτε άνθιζεν η ζωή και οι χωρικοί ασχολούντο εις τας εργασίας των, βλέπεις σήμερα ερείπια και καπνούς καθαρό σημάδι ότι έδρασεν ο νεοσουλτανικός βομβαραδισμός. Φονεύοντας και καταστρέφοντας.

Εις ένα δρόμο του Πωμού συναντούμε ένα δεκαεξάχρονο ποληκάρι. Σκύβει το κεφάλι καθώς μας βλέπει.

- Πώς περνάτε, ρωτούμε.

Ενα πικρό χαμογελο διαγράφεται αμυδρά στο πρόσωπο του. Κοιτάζει στο δάσος τον ορίζοντα και λέει:

- Θαρθεί κι' η σειρά τους.

Πιο πέρα στεκόταν κάποτε ένα σπίτι και μια οικογένεια. Σήμερα απέμεινεν ένας σωρός από χώματα και καμένα αντικείμενα που αναδίνουν ακόμη καπνούς.

- Σκοτώθηκε κανείς εδώ;

- Ναι, ο άντρας της αδελφής μου.

Καθώς μας μιλάει ο νέος γονατίζει στο χώμα. Κρύβει το πρόσωπο στα χέρια και τον παίρνουν τα

κλάματα. Η ανάμνηση της προηγούμενης ήσυχης ζωής, έρχεται απρόσκλητη και κεντρίζει την ευχή του ανθρώπου. Εδώ κάποιος σκοτώθηκε.

Αμέσως η σκέψη μας γυρίζει πίσω στην Πόλη, στο μικρό Νοσοκομείο οι φωτορεπόρτερ, κύπριοι και ξένοι βάλθηκαν να φωτογραφίζουν κάτι. Πλησιάζουμε. Σε δυο κουβέρτες είναι ξαπλωμένη μια μάζα ανθρωπίνου κορμιού, αιματωμένη χωρίς πόδια. Είναι ο άντρας της αδελφής του παληκαριού. Ο Χρύσανθος Διονυσίου, 23 ετών. Τον ανέσυραν από τα ερείπια νεκρόν και το κορμί του καιγόταν ακόμη από τις φλόγες... Μαζί με την σύζυγον και τους άλλους δικούς, άφησε πίσω του και δύο ανήλικα παιδιά που θα μεγαλώσουν με τις φρικτές αναμνήσεις της ιεροξεταστικής αυτής θηριωδίας και του σκοτωμού του πατέρα.

Ο Εθνοφρουρός Βλαδίμηρος Ποπόφ, εκ Λευκωσίας, ελαφρώς τραυματισμένος μας αφηγείται τα της επιδρομής: "Βρισκόμαστε στον Πωμόν. Ητο η 9η π.μ. της Κυριακής. Σμήνη τουρκικών αεριωθουμένων ήρχισαν να σχίζουν τους ουρανούς. Και ευθύς κατόπιν οι ουρανοί ξέρασαν φωτιά και πυρακτωμένο σίδερο. Ολόκληρο το χωριό άρχισε να τρέχη στα χαρακώματα. Τα εχθρικά αεροπλάνα ακολουθούσαν από πολύ χαμηλά τα γυναικόπαιδα. Ερριχναν οβίδας και εμπρηστικές βόμβας.

Δεν μπορώ να σας περιγράψω το τί επεκράτησε τις ώρες του βομβαρδισμού. Κλάματα, κραυγές και εκρήξεις, έγιναν όλα ένα. Ο βομβαρδισμός συνεχίστηκε κατά διαστήματα μέχρι την 3ην μ.μ. Και όταν οι εκρήξεις εκόπασαν καταματωμένα κορμιά γόγγυζαν κάτω από τα ερείπια και τα μικρά παιδιά αναζητούσαν τις μανάδες τους. Αρχισε μετά το τραγικό καθήκον. Οσοι έμειναν άθικτοι από τις σφαίρες, τη φωτια και τα βλήματα των εκρήξεων έσκαβαν στα ερείπια για να βρουν τα πτώματα...".

Η επισφράγιση της πολεμικής καταστροφής είναι η όψις την οποίαν παρουσιάζει ο Παχύαμμος. Πριν από μερικές ημέρες ζούσαν εκεί άνθρωποι. Τώρα δεν υπάρχουν άνθρωποι, δεν υπάρχει χωριό. Τα σπίτια

έγιναν ερείπια και κάτω από αυτά βρίσκονται παραμορφωμένα ανθρώπινα κορμιά. Ερείπια, τα οποία ακόμη καπνίζουν και ανθρώπινα πτώματα εν αποσυνθέσει, αποτελούν την πιο μακάβρια σύνθεση της τραγωδίας.

Εις τον Παχύαμμον επικρατεί νεκρική σιγή, την οποίαν τaráσσουν κατά διαστήματα τα σποραδικά κροταλίσματα των οπλοπολυβόλων της τουρκικής ανταρσίας, η οποία έχει καθηλωθή από το απόγευμα του Σαββάτου εις τα Κόκκινα.

Τα ερωτήματα των μοναδικών επισκεπτών των αντιπροσώπων του κυπριακού και του ξένου τύπου κοινά: "Πού ευρίσκονται όλοι αυτοί οι άνθρωποι που ήσαν ο πληθυσμός του χωριού. Μήπως είναι όλοι νεκροί;"

Εκείνη την στιγμήν από ένα σπήλαιον εις την παρακειμένην δασώδη περιοχὴν μια γρηά με με σχισμένα ρούχα κατηυθύνθη προς την ερειπωμένην εκκλησίαν. Ενας μαύρος γάτος καθισμένος γουρλώνει τα μάτια και χάνεται μέσα φοβισμένος. Η πονεμένη γρηά κοιτάζει προς την ερειπωμένη εκκλησία και φαίνεται πως κάτι αναζητεί. Την πλησιάζουμε και την ερωτούμε. Κι' αυτή αναλύεται εις ασυγκράτητους λυγμούς.

"Όταν ήρχισεν ο βομβαρδισμός, μας διηγείται, η κόρη μου πήγε στην εκκλησία για να προσευχηθή. Από τότε έχει εξαφανισθή".

Η χαροκαμένη μητέρα συνεχίζει: "Όσες γυναίκες και παιδιά γλύτωσαν από τον βομβαρδισμόν έχουν καταφύγει εις το δάσος και κρύβονται εις τα σπήλαια. Μερικές έχουν χάσει τους συζύγους και άλλες τα παιδιά τους.

Δεν τους γνοιάζει η πείνα και οι κακουχίες. Μόνη τους σκέψη είναι η τύχη των αγαπημένων τους προσώπων και η αναζήτηση των μεταβάλλεται εις μοιρολοϊ: "Πού είν' ο άντρας μου, πού είν' ο γιός μου";

Εις την Πόλιν Χρυσοχούς, Γουδί και Λίμνην ο απολογισμός εις θύματα και καταστροφές από τας τουρκικὰς αεροπορικὰς επιδρομάς είναι μικρότερος εν συγκρίσει με τας άλλας περιοχάς. Με τον ήχον κάθε

αεροπλάνου, άνδρες και γυναίκες με τα παιδάκια εις την αγκαλιάν είναι έτοιμοι να τρέξουν εις τα χωρακώματα.

Έτσι ζή σήμερα ο πληθυσμός της πληγείσης από τους αγρίους τουρκικούς βομβαρδισμούς βορειοδυτικής Κύπρου".